

Statsminister

Gro Harlem Brundtland

Foredrag ved NHO's Europa-konferanse,

3. januar 1991.

Kontroller
mot fremføring

DET NYE EUROPA

Vi står nå ved en av de historiske skilleveier der gamle strukturer går i oppløsning og nye krefter forløses. Det er ikke første gang at Europa opplever dette. Vårt kontinents kultur og historie handler nettopp om foreningen av fortidens erfaringer og fremtidens håp.

Europa er i støpeskjeen - ikke som følge av krig - men som et fredelig svar på vår samtids store utfordringer. Erklæringen fra KSSE-toppmøtet i Paris peker mot en ny tid med felles politiske mål og ambisjoner, der demokrati kan nå fram til alle, der vi forbinder sikkerhet også med vern om vårt felles miljø, og der Europa kan bruke sine krefter og kreativitet til kommende generasjoners beste.

Samarbeid og integrasjon preger den europeiske dagsorden. EF-landenes arbeid med det indre marked og en utvidelse av det økonomiske og politiske samarbeid får følger for hele Europa. Norge og de andre EFTA-landene forhandler med EF om en omfattende økonomisk samarbeidsavtale som vil ivareta viktige norske interesser. De øst-europeiske landene søker mot EF- og EFTA-landene for økonomisk og politisk tilhørighet.

Disse store historiske forandringer skjer i en tid preget av en ny teknologisk og industriell revolusjon. Den går i et tempo uten sidestykke, og har selv bidratt til å endre gamle strukturer. Nye forskjeller oppstår - mellom Nord og Sør, men også i høy grad mellom de mest utviklede land. De europeiske land står overfor økt konkurranse fra mange hold. Nye industrielle og økonomiske tyngdepunkter vokser frem som i Japan og Sør-Øst-Asia.

Derfor er det så viktig at Det nye Europa finner de riktige svarene på vår tids store utfordringer. Dagens europeiske integrasjonsprosess peker i riktig retning. Det er ved å samle kreftene at vi kan mestre utfordringene. Dette er særlig viktig for mindre land som Norge. Å stå alene, utenfor internasjonale samarbeidsordninger, betyr at vi stiller aller svakest. Vår utfordring er å unngå å bli isolert, å unngå å bli stående utenfor når verden forandrer seg. Skal Norge fremstå som en moderne og sunn industrinasjon, også om 50 år, må grunnlaget legges nå gjennom økt internasjonalisering og internasjonalt samarbeid.

**

Det pågår idag to samtidige historiske oppbrudd som nå utgjør drivkraften mot Det nye Europa. Det ene oppbrudd pågår i Vest med den forsterkede integrasjon i EF som kraftsentrum. Målet er å gi Europa styrke og kraft til å ta kontroll over sin egen økonomiske, teknologiske og politiske fremtid.

Det andre oppbruddet pågår i Øst. Her har en hel samfunnsorden falt fra hverandre. En ny skal skapes på ruinene av det gamle.

Dette er ulike typer oppbrudd, men ett har de felles: Etter at den kalde krigen og delingen av Europa er over, er landene i Øst og Vest-Europa knyttet sammen i et skjebnefellesskap. Dette blir vår store utfordring - å finne samarbeidsløsninger som binder sammen fremfor å skille ad. Vi ser det klart når det gjelder vårt felles miljø. Europas miljø har vært unaturlig delt etter sikkerhetspolitiske grenser. Grunnlaget er nå lagt for at problemer som hører sammen kan sees og løses i sammenheng.

Samarbeidsprosessen i Vest-Europa vil være den historiske drivkraft i denne utviklingen. Menneskene i Øst ser mot vest etter ideer og løsninger.

De vest-europeiske samarbeidsorganisasjoner ble til som svar på de utfordringer Europa sto overfor etter annen verdenskrig. De som var arkitekter bak det nye samarbeidet hadde alle én overordnet målsetting; å bevare freden. Enten det gjaldt politiske og kulturelle samarbeidsorganer som Europarådet, eller gjennom økonomisk integrasjon som Kull og stålunionen var den sentrale målsettingen den samme: Å skape en gjensidig avhengighet mellom de europeiske statene som kunne hindre at de på ny vendte seg mot hverandre.

Denne utviklingen fortsatte med opprettelsen av Det europeiske Fellesskap, EF, og Det europeiske frihandelsforbund, EFTA. I tillegg til å videreføre den økonomiske integrasjonen ble også grunnlaget lagt for et dypere politisk fellesskap, særlig i EF. Stadig nye samarbeidsområder er blitt trukket inn. EFTA og EF-landene, som er hverandres viktigste handelspartnere, har videreført sine nære forbindelser gjennom 1960 og 70-årene. Derfor var det naturlig å bygge videre på disse nære forbindelsene da EF fra 1985 begynte arbeidet med det indre markedet.

Vi opplevet da et taktskifte i vest-europeisk samarbeid. 1970-årenes økonomiske krise demonstrerte hvor svakt rustet de europeiske landene var til å mestre problemene hver for seg. Stigende arbeidsledighet, økonomisk krise og voksende teknologigap overfor USA og Japan var i ferd med å frata de europeiske landene muligheten til å styre sin egen utvikling. Stagnasjon og pessimisme preget Europa. Handel med tjenester og høyteknologiske produkter var blitt de nye drivkreftene i verdensøkonomien. Tyngdepunktet i den industrielle og

teknologiske nyskapningen var i fred med å bli flyttet til Østen og de nye industrinasjonene i Asia.

Møte med disse utfordringene krevde utvikling av et større marked uten handelshindringer, ny satsing på forskning og utvikling og sterkere grad av politisk samordning mellom landene. EF-landene møtte utviklingen ved å ta i bruk det samarbeidsapparat som var utviklet siden 1950-tallet. Enhetsakten fra 1987 traktatfestet målet om gjennomføringen av det indre marked innen 1.1.93.

For Norge og de andre EFTA-landene lå den umiddelbare utfordringen i etableringen av det indre marked. Det er viktig å merke seg at det indre marked var svar på de økonomiske og teknologiske utfordringene, det var ikke i seg selv en årsak. Utfordringene fra en mer åpen verdensøkonomi gjelder like meget for næringslivet i EFTA-landene. Det finnes ikke særegne svar for oss.

Det er denne utfordringen og denne tidsfrist Norge og de andre EFTA-landene må møte. EF-landene bygger ned handelshindringer og får et enhetlig regelverk for økonomisk virksomhet. Vår utfordring ligger i å sikre at spillereglene for bedriftene i de 18 EFTA- og EF-landene blir like. Det er avgjørende for vårt næringsliv, for vår velferd og for våre arbeidsplasser å unngå at forskjellig regelverk får skape ulike konkurransevilkår. Om det skjer er det de små landene som blir rammet.

Her går det klare paralleller til GATT-forhandlingene. Med vår åpne økonomi er vi helt avhengige av at det internasjonale regelverket etterleves likt av alle. Et sterkt regelverk hindrer at de sterke tar seg til rette. Hvis handelsblokkene skulle vende seg mot hverandre, er det de små landene utenfor blokkene som først og fremst får lide. Vi trenger derfor et stabilt og sikkert regelverk for verdenshandelen samtidig som vi trenger et regelverk for handelen i Europa.

Vi kan møte utfordringen fra EFs indre marked på to måter; gjennom en omfattende avtale mellom EFTA og EF - eller gjennom et EF-medlemskap. Noe annet alternativ finnes ikke. Frihandelsavtalen fra 1973 dekker bare handel med industrivarer og fanger ikke utviklingen på viktige områder som miljøvern, utdanning, forskning, kultur og sosiale spørsmål. Den kan heller ikke gi oss påvirkning over den videre utvikling av det indre marked. Så nært integrert som vi er med det vest-europeiske markedet trenger vi et løpende politisk og økonomisk samarbeid med EFTA- og EF-landene.

Et bredt Stortingsflertall har gitt sin tilslutning til at Norge deltar i forhandlinger om en omfattende europeisk økonomisk samarbeidsavtale mellom EFTA-landene og EF. Vi har nå muligheten til å sikre våre økonomiske interesser ved å videreutvikle forbindelsene med EFTA- og EF-landene som til sammen mottar 90% av vår eksport.

Men vi gjør samtidig noe mer. En EØS-avtale vil være et viktig

bidrag til det bredere europeiske samarbeidet. Vi forhandler om samarbeide på områder utover det indre marked som miljø, utdanning, forskning og sosiale spørsmål. Dette er viktige områder for utformingen av morgendagens samfunn.

En avtale mellom EFTA og EF er et bidrag ikke bare til samarbeidet i Vest, men også for den integrasjon vi ønsker for landene i Øst- og Sentral-Europa. En av våre viktigste utfordringer blir å holde våre samarbeidsnettverk åpne. EØS-avtalen må utformes på en slik måte at den med tiden kan åpne for deltakelse fra de nye europeiske demokratiene. Mange av dem forhandler nå om frihandelsavtaler med EFTA, og utvidede samarbeidsavtaler med EF. EØS kan dermed bli et viktig redskap for å bringe integrasjonen et viktig skritt videre.

**

EF-landene arbeider nå med økt samordning av landenes utenriks- og sikkerhetspolitikk. Dette vil gi EF en politisk identitet i internasjonal politikk. Videre samordning av landenes økonomiske og monetære politikk vil kunne øke effekten fra det indre marked og gjøre EF mer robust mot turbulens i verdensøkonomien. En EØS-avtale vil styrke de vest-europeiske landene samlede muligheter i en mer åpen verdensøkonomi.

Det viktigste ved denne utviklingen er at de europeiske land for første gang i etterkrigstiden kan stå frem med samlet økonomisk og politisk tyngde. En videreutvikling av det overnasjonale beslutningssystemet vil gi EF-landene langt større muligheter til å møte de mange utfordringene som bare kan løses gjennom et forpliktende internasjonalt samarbeid.

Denne sterke drivkraften i Vest vil bli en avgjørende faktor for å lykkes med gjenreisningen i Øst. Her skjer det en vidtgående omforming fra det gamle. Det er sluppet løs krefter som flere tiårs undertrykkelse har holdt nede. Samtidig preges bildet av den fare som ligger i at utløste krefter plutselig får virke uten styring. Sovjetunionen trues av indre oppløsning samtidig som sovjetiske ledere søker å løse sine økonomiske problemer gjennom et tettere samarbeid med Vest-Europa. De tre baltiske stater søker å realisere sine historiske rettigheter til uavhengighet. Det er ingen gitt å tegne ut resultatene av alle de prosessene som samtidig utspiller seg. Men vi vet at utviklingen vil kunne få følger for hele Europa.

Det vi med sikkerhet vet er at landene i Øst ikke vil greie oppbyggingen av levedyktige demokratier og bærekraftige samfunn alene. Nå er vårt fokus rettet mot matmangelen i Sovjetunionen. Men etnisk, religiøs og nasjonal uro ligger latent. 1990-årenes utfordring ligger i å hindre at den politiske mur som delte Europa skal bli erstattet av en armodens mur - der et velstående Vest-Europa bygger hindre mot et utarmet og kriserammet Øst- og Sentral-Europa.

I møte med dette Europa i oppbrudd må landene og samarbeidsorganene i Vest-Europa bidra til en fredelig overgang til et all-europeisk demokrati og et all-europeisk marked. Siden midten av 1980-tallet - alt før de demokratiske omveltningene - søkte landene i Øst- og sentral-Europa mot EF og et utvidet samarbeid vestover.

Hva søkte de? De søkte adgang til en økonomisk integrasjonsprosess som kunne sikre tilgang til nye markeder og tilpasning til en all-europeisk markedsøkonomi og de søkte tilgang til teknologisk kompetanse som kunne bringe en foreldet industristruktur på fote.

Etter at kommunistregimene falt sammen gir flere av landene utvetydig uttrykk for at de ønsker medlemskap i EF. Flere land søker frihandelsavtaler med EFTA. Fremdeles er det økonomiske argument fremtredende. Demokratisk valgte regjeringer skal møte folkelige forventninger om vekst og velstand. De ser mot både EF og EFTA som eksempler på samarbeid mellom land med utviklet markedsøkonomi basert på frihandel. Vi er dermed vidne til de første steg i en all-europeisk integrasjonsprosess.

Utover på 1990-tallet vil vi se flere nye utslag av all-europeisk integrasjon. Som energinasjon bør vi merke oss at energisamarbeid er i ferd med å bli satt på dagsorden. Forslaget fra den nederlandske statsminister Lubbers og EF-kommisjonens president Delors om utarbeidelsen av et europeisk energicharter bærer bud om at energi - og dermed miljø - kan komme til å spille en avgjørende rolle i den all-europeiske integrasjonsprosessen i 1990-årene.

I hele Europa, men særlig i Øst, er det betydelige muligheter for energiøkonomisering og mer effektiv energiutnyttelse. De europeiske land vil trenge både energieffektivitet og energisikkerhet for å sikre gjennomføring av markedsøkonomi og en bærekraftig utvikling. Det er en klar sammenheng mellom høyere miljøkrav og en bedre energieffektivitet og energisikkerhet.

Denne utviklingen må energinasjonen Norge møte. Vi kan ikke stå utenfor som observatører når det legges et mønster for energisamarbeid og infrastrukturutvikling i Europa. Her må vi være aktivt med - også for å ivareta norske interesser.

Et grunnleggende krav til Det nye Europa vil bli evnen til handlekraft. Derfor er det liten tvil om at et utvidet EF vil være vårt kontinents hovedaktør ved inngangen til neste århundre. I de nærmeste årene vil de 12 medlemslandene være opptatt med å utdype sitt eget samarbeid. Forsatt økonomisk og politisk integrasjon vil bli supplert med tilføyelse av stadig flere samarbeidsområder.

Jeg tror likevel det vil vise seg at det ikke ligger noen reell motsetning mellom utdyping av samarbeidet og utvidelse av fellesskapets grenser. Det ser ut til at EF-landene i

arbeidet med revisjoner av Romatraktaten vil planlegge for et EF av 15-16 og senere 20-25 medlemmer. Dette utvidede samarbeid vil være den viktigste drivkraft for å møte de utfordringer både Europa og verdenssamfunnet står overfor.

**

Det nye Europa vil - til tross for integrasjon og samarbeid - bli mangfoldets Europa. Det ligger i vår kultur og vår historie. Men vi må likevel ta inn over oss at flere utfordringer er felles, uavhengig vår geografiske beliggenhet og uavhengig av hvilken samarbeidsform vi inngår i. La meg trekke frem to europeiske utfordringer som står sentralt på denne konferansen, og som Det nye Europa må finne svar på: Kampen for miljøet og styrking av demokratiet.

Miljø vil stå sentralt i internasjonal politikk på 1990-tallet - ja det må i seg selv bli en viktig integrasjonskraft. Europa må finne løsninger på sine miljøproblemer - og lede an i det globale arbeidet. Føe klimakonferansen i Geneve i november i fjor samlet EFTA- og EF-landene seg om felles mål. Dette ble avgjørende for å få de andre landene med på mer ambisiøse målsettinger i klimapolitikken. I EØS-forhandlingene legger vi stor vekt på å gi miljør samarbeid en fremtredende plass. Vi må utnytte alle de samarbeidsmulighetene vi har.

Samtidig viser de skremmende miljøproblemerne at det er noe galt med selve forestillingen om hva som er vekst og fremgang. Det gjelder i Øst som i Vest. I vår levetid har den økonomiske utvikling formet jordens utvikling. Vi står nå ved en skillevei, slik Verdenskommisjonen for miljø og utvikling bar bud om. 1990-årene må være tiåret for en storstilet miljøpolitisk snuoperasjon. Det finnes ingen vei utenom - vi må finne løsninger gjennom forpliktende samarbeid - innenfor nasjoner og mellom nasjoner.

Vi trenger et beslutningssystem som kan se de europeiske miljøtiltakene i sammenheng og sette inn innsatsen der den kan ha størst virkning. Vi trenger en regional miljøplan som kan sikre at vi får mest mulig miljøvern for hver krone vi investerer. Vi trenger en ny generasjon miljøavtaler som stiller reelle krav til kostnadseffektivitet. Vi vet at det koster ti ganger så mye å rense et tonn SO₂ i Norge som det vil koste i Polen. Vi trenger organisert teknologi- og kompetanseoverføring til Øst-Europa for å sikre at den industrielle gjenreising ikke skjer på bekostning av miljøet. Vi trenger et europeisk overvåkningssystem for å sikre at miljøforpliktelser overholdes. I spesielle tilfeller kan det endog bli nødvendig å gripe inn mot ødeleggelser i ett land som rammer hele det europeiske miljøet.

Den viktigste erkjennelsen vi må ta inn over oss er miljøproblemenes internasjonale natur. I takt med at folk blir klar over problemene øker presset mot beslutningstakerne. I hele Europa ser vi mobilisering av initiativ og engasjement i alle lag av folket. Miljør saken vil bli drevet frem av

forskningsmiljøer, av enkeltmennesker som er bekymret for sine egne barns fremtid, fra ungdom og kvinner, fra miljøorganisasjoner, fra ansvarlige ledere innen fagbevegelse og næringsliv, gjennom politiske partier og hele den demokratiske prosess. Det vil være en felles europeisk utfordring å sørge for at dette demokratiske engasjement kan få sitt utløp i politisk handling.

Dette bringer meg til demokratiets vilkår i Det nye Europa. I årene som kommer må Europa skaffe seg et beslutningssystem som er tilpasset de utfordringer vi står overfor.

Som nasjonale politikere opplever vi stadig oftere at nasjonalstaten er for liten til å mestre mange av de kravene innbyggerne krever løsninger på. Den er for liten til å møte de regionale og globale utfordringene vi står overfor bl.a. på miljøområdet. Derfor blir det motsetningsfylt å love en miljøpolitisk snuoperasjon i Norge hvis vi ikke skaffer oss tilgang til internasjonale styringsredskaper. Vi må sette oss i stand til å fatte beslutninger der de hører hjemme ut fra problemenes natur.

Den enerådende nasjonalstaten opplever en tiltagende grad av avmakt. Økonomiens internasjonale karakter har for lengst redusert betydningen av den suverene stat som høyeste politiske myndighet. Produksjonen og distribusjonen er blitt internasjonalisert. Miljøforurensningene flyter på tvers av landegrensene. Massemediene når oss som innbyggere i en global landsby. Teknologien former i stor grad våre omgivelser - uavhengig av statsgrensene.

Fornyelse av demokratiet vil gå til kjernen i samarbeidet mellom nasjonene - og det vil bli en debatt vi må ta i hvert enkelt land. Vi må få til et samspill mellom desentralisering av makt hjemme - der beslutninger som påvirker folks hverdag fattes så nært den enkelte som mulig - og demokratisering av makten ute - der politiske organer med demokratisk grunnlag får legge premissene for beslutninger som reelt bestemmer vår hverdag og vår fremtid.

I den europeiske debatten står allerede begrepet "det demokratiske underskudd" på dagsorden. Videreutvikling av demokratiet står sentralt når EF-landene nå skal videreutvikle traktatgrunnlaget. Men det må også bli en bredt anlagt debatt som tar opp den situasjon som oppstår når markedet, de flernasjonale selskapene, teknologiutviklingen og den globale verdensøkonomien tar avgjørelser uten folkevalgt kontroll. De europeiske land må la integrasjonen av markedene bli etterfulgt av et nærmere politisk samarbeid. Det må ikke bli slik at bedriftsøkonomien får befeste sitt forsprang på politikken.

**

Samarbeidet i Europa har rykket Norge nærmere. Også vårt land må finne sin plass i Det nye Europa. De mest håndfaste

utfordringer får vi fra forandringene i Vest. EFTA- og EF-landene omorganiserer sine markeder som mottar vel 90% av norsk eksport. Våre europeiske allierte utdyper sitt politiske, utenrikspolitiske og sikkerhetspolitiske samarbeid på en måte som direkte berører norske interesser.

Vår mest umiddelbare utfordring kommer fra EFs indre marked. Det er disse vi vil møte med en EØS-avtale. Dette gjør det naturlig å omtale de muligheter og utfordringer våre bedrifter vil bli stilt overfor.

EØS-forhandlingene handler om nedbygging av handelshindringer og innføring av et felles regelverk. Dette er ikke noe nytt for norske bedrifter. Få land har så lang tradisjon i å forholde seg til det internasjonale regelverket som Norge. Et lite land har ikke noe valg. Vi trenger både den sikkerhet og den garanti et internasjonalt regelverk kan gi oss.

At regelverket forenkles og harmoniseres vil bety en vesentlig fordel for norske eksportbedrifter. Det blir lettere å planlegge for salg i et marked som ikke er splittet opp av særegne nasjonale regler som ofte har som sin viktigste hensikt å stenge utenlandske varer og tjenester ute.

Men felles regler kan bare legge rammene for den økonomiske virksomheten. Hvorvidt en bedrift lykkes vil nå som før avhenge av dens skape- og fornyelsesevne, teknologiske oppdatering og konkurransekraft, kort sagt evnen til å møte forretningsutfordringen. Utviklingen på 1990-tallet synes klar: Det vil bli økt konkurranse og det vil bli stilt større krav. Dette kan vi ikke velge oss bort fra, uansett hvilke syn vi måtte ha på ulike samarbeidsformer i Europa.

For norske bedrifter blir det avgjørende at de gjør seg kjent de nye nettverkene som vokser frem i Europa. Vi har en stor utenrikshandel, men er vi flinke nok til å ta oss frem i Europa? Er vi flinke nok til å forstå det europeiske mangfold av kulturer og preferanser som alltid vil prege markedet uansett om grensene bygges ned og regelverket harmoniseres? Dette dreier seg internasjonal kultur - og kommunikasjon på tvers av kulturer. Det er ikke alltid nok å beherske et teknisk fag og et fremmedspråk, vi må kjenne væremåten, samværsformer, bedriftskultur og forretningstradisjon. Vi skal holde fast ved vår egenart, men for å lykkes må vi bedre lære å kjenne andres.

Dette er kanskje den viktigste tilpasning til det indre marked som vi står overfor. Salg mot Europa vil ikke bare dreie seg om skiping av råvarer og bulkprodukter. Vi må få til mer av bearbeidingen selv. Vi må legge vår beste kompetanse i hele salgsrekken - fra produktutvikling og produksjon helt til markedsføring og salg i markeder med andre kjennetegn enn vårt eget. Bedriftene må tenke utradisjonelt i sin rekrutteringspolitikk - i tillegg til teknologi og økonomi trenger de kompetanse på områdene kultur, kommunikasjon og internasjonalt samarbeid.

For norske bedrifter kan det være riktig å si at mulighetene må oppsøkes ute, mens utfordringene vil komme hjemme. Deler av det norske hjemmemarkedet er mer skjermet enn hva tilfellet er i andre vest-europeiske land. Derfor må vi være forberedt på omstillinger i årene som kommer. Den markedsadgang vi forventer i Europa må vi være rede til å tilby i Norge.

For at bedriftene skal lykkes internasjonalt er det en viktig forutsetning at de møter europeisk konkurranse også hjemme. Vi må utvide det norske hjemmemarkedsbegrepet til også å omfatte større deler av det nye integrerte europeiske markedet. For å vinne markedsandeler i morgendagens internasjonale markeder må det være slik at det å lykkes i Norge legger grunnlaget for å lykkes i Europa. Vi må ikke legge listen lavere enn hos våre handelspartnere. Stiller vi lavere krav til suksess hjemme lurer vi oss selv.

Enkelte har hevdet at de fleste arbeidsplasser her i landet er i skjærmede næringer - og at de vil leve bedre med en frihandelsavtale. Det er å snu tingene på hodet. Ønsker vi å sikre sysselsettingen og videreutvikle velferdssamfunnet trenger vi inntektene fra vårt eksporterte næringsliv. Flere bedrifter fra det vi i dag kjenner som skjærmete næringer må bli i stand til å selge sine varer og tjenester også utenfor Norge. Det kan sies ganske enkelt; for å bruke penger hjemme, må vi tjene penger ute. Vi trenger både konkurranseadgang og konkurransevne. Avtalen mellom EFTA og EF skal trygge konkurranseadgangen. Vi må selv ta oss av konkurransevnen.

Norske bedrifter kan også dra nytte av den trekk-kraft det indre marked representerer. Vi arbeider for at EØS-avtalen fra 1.1.93 skal sikre felles spilleregler for bedriftene i de 18 EFTA- og EF-landene. Det betyr ikke at virkeligheten skifter fra en dag til en annen. Vi er inne i en utvikling som begynte på 1980-tallet og som vil fortsette utover på 1990-tallet. Likevel kan vi ikke utsette forberedelsene. Hver enkelt bedrift må analysere hvordan virksomheten blir berørt og hvilke strategier som kreves for å møte utviklingen.

Her vil medvirkning fra organisasjonene i nærings- og arbeidslivet være viktig. I fjor ble et EF-informasjonskontor for næringslivet etablert i tilknytning til Norges Ekspottråd. Kontoret har som sin viktigste oppgave å tilrettelegge markedsnær informasjon særlig til de små bedriftene. I løpet av første kvartal 1991 vil kontoret bygge opp et samarbeidende nettverk over hele landet slik at bedriftene kan få assistanse i sitt lokale miljø.

Hele 99% av de norske bedriftene er i kategorien små- og mellomstore, det vil si med under 100 ansatte. Det store flertall av disse er hjemmemarkedsorienterte. Likevel er det ikke slik at utfordringene til de små og mellomstore bedriftene er særnorske. I en situasjon der det kreves evne til omstilling og fleksibilitet kan de mindre bedriftene ha

særlige fortrinn og muligheter. Det kreves likevel aktiv bevisstgjøring og informasjonsinnhenting. I et åpnere marked vil bedriftene ha mye å hente ved å inngå i større nettverk. Det kan dreie seg om samarbeid mellom småbedrifter, mellom småbedrifter og større foretak samt nærmere kontakt med norske og utenlandske forskningsmiljøer.

At vi får adgang til et felles regelverk i Europa har sitt motstykke i at også vi må revurdere de deler av vår lovgivning som forskjellsbehandler nordmenn og utlendinger. Det betyr likevel ikke at vi gir opp våre nasjonale styringsverktøy. Det er overhodet ikke snakk om - som enkelte hevder - at vi vil avvikle konsesjonslovene. La meg snarere si tvert i mot: Det er fordi vi er rede til å forbedre og tilpasse konsesjonslovene til dagens virkelighet at vi kan delta for fullt i EØS-markedet. Et eget statssekretærutvalg vurderer nå hvordan vi kan ivareta og styrke nasjonal styring uten å diskriminere mot utenlandske borgere.

I lys av EØS-forhandlingene vil Regjeringen vurdere å legge frem lovforslag som innebærer generell konsesjonsplikt uavhengig av eiers nasjonalitet. Vi vil i så fall basere oss på at konsesjonsplikt inntrer ved kjøp av mer enn 20% av eierandelene i bedrifter som oppfyller visse kriterier. Aktuelle kriterier kan være antall ansatte, omsetning, aktiva, offentlig FoU-innsats i bedrifter og forsvarsmessige hensyn. Hensynet til en enkelt håndtering tilsier at konsesjonsplikten bør utformes som en meldeplikt der departementet avgjør om kjøp skal underlegges konsesjonsbehandling.

I den norske debatten er det de som generelt frykter deltakelse fra utenlandsk kapital i norsk næringsvirksomhet. Såkalt slakting av bedrifter kan like gjerne følge av norsk kapitaldisposisjoner som av utenlandsk. Det at kapitalen er norsk er ikke alene noen sikkerhet for at den brukes i samfunnets beste interesse.

Vi trenger et næringsløft i Norge, utviklingen de siste 15 årene har understreket dette. Vi kan ikke tro at vi med oljeinntektene kan bevilge oss retten til å presetere mindre enn våre konkurrenter. Vi står foran en snuoperasjon som vil kreve det beste av oss. I motsetning til utviklingen hos våre handelspartenere har vi opplevd nærmest stagnasjon i industriproduksjonen siden midten av 1970-tallet. Takket være medvirkningen fra partene i arbeidslivets har vi bedret konkurransevnen i de siste årene. Likevel ligger vi dårligere an enn før 15 år siden. Vi har tapt markedsandeler i eksportmarkedene, og arbeidsproduktiviteten i industrien har utviklet seg klart svakere enn OECD-gjennomsnittet.

Vår deltakelse i det indre markedet må derfor bli et krafttak for å styrke våre industri- og tjenestebedrifter - på hjemmebane som på utebane. Vi må se dette i perspektiv med det løft som er påkrevet for å gjøre norsk økonomi mindre avhengig av petroleumsinntektene. Vår deltakelse i det store europeiske markedet er en utfordring vi skal møte sammen, slik vi har

tradisjon for i Norge. Myndighetene vil på sin side legge forholdene best mulig til rette for at våre bedrifter kan få den nødvendige styrke til å yte sitt beste.

I 2000 år har Europa skapt politiske ideer, med menneskerettigheter og demokrati som de viktigste og mest livskraftige. Nå, mot slutten av det 20. århundre, står disse verdier sterkere enn noen gang, og utsiktene er bedre enn på lenge til at de vil ha avgjørende innflytelse på den globale utvikling i neste århundre.

Også vi har vår rolle å spille i denne prosessen. Innenfor den europeiske kulturkrets har de Nordiske land utviklet sine samfunn der solidaritet, sosial trygghet og like muligheter for alle står særlig sterkt. Europa ville vært fattigere uten dette Nordiske bidrag. Norden selv må gjennom nærmere samarbeid og koordinering være med på å prege det nye Europa. Et samlet Norden vil ha langt større gjennomslag enn våre folketall alene skulle tilsi. Denne muligheten må vi utnytte.

Europa har et særlig ansvar for den globale utvikling. Nå får vi en mulighet til å gjøre dette ansvar gjeldende. Våre land har en humanistisk og rettsstatlig grunnmur som er sterk nok til å bære et ansvar ut over oss selv. Vi kan ikke glemme at det store flertall av verdens befolkning i den tredje verden er sunket stadig dypere inn i fattigdom, gjeld og økologisk uføre. Avstanden mellom fattig og rik øker - finansstrømmene går i gal retning - fra Sør til Nord.

Europa må lede an i en politisk verdensopinion som setter de viktigste spørsmål øverst på dagsordenen. Hvordan skal en doblet verdensbefolkning sikres helse, utdanning og likere muligheter til livutfoldelse? Hvordan skal vi sikre de fattige landene vekst og en bærekraftig utvikling? Hvordan skal de unngå å gå veien om en industrialisering og et energiforbruk som kan få katastrofale konsekvenser for vårt felles miljø?

Stillet overfor menneskehetens fellesproblemer kan ingen være seg selv nok. Fremtidens utfordringer krever ansvar, deltagelse og lederskap. Slikt lederskap kan best utøves av et Europa som har gjenfunnet seg selv.